

1

Nors Marselio Perikūro laidotuvės buvo sutrikdytos ir baigėsi visišku chaosu, bent jau prasidėjo laiku. Nuo pat ryto eismas Kurselio bulvare buvo sustabdytas. Kieme susirinkę Respublikos gvardijos muzikantai tyliai derino instrumentus, o iš automobilių lipo ambasadoriai, generolai, užsienio valstybių delegatai ir oriai sveikinosi ant šaligatvio. Klausydami ceremonimeistro, kuriam buvo įsakyta valdyti minią, laukiančią, kada bus išneštas karstas, akademikai žengė po plačiame kieme įrengtu, sidabriniais kutais ir velionio vardaženkliu papuoštu baldakimu. Čia galėjai pamatyti daugybę pažįstamų veidų. Tokios reikšmės laidotuvės prilygo vestuvėms ar Liusjeno Lelongo* kolekcijos pristatymui – jei užimi tam tikrą padėtį visuomenėje, tokiuose renginiuose turi būtinau pasirodyti.

Nors tėvo mirties sukrėsta, Madlena spėjo visur ir energinga, santūri nepastebimai dalino nurodymus, nepraleisdama nė menkiausios smulkmenos. Stengėsi dar ir todėl, kad buvo pranešta, jog palydėti į paskutinę kelionę savo bičiulio Perikūro atvyksiąs pats Respublikos prezidentas. Nuo tos akimirkos

* Lucien Lelong (1889–1958) – garsus prancūzų siuvėjas ir pramonininkas. (Čia ir toliau – vertėjo pastabos.)

viskas tapo dar sudėtingiau, nes Respublikos prezidento protokolas toks pat svarbus kaip ir monarchijos. Perikūrų namai, prisigrūdę saugumo tarnybos bendradarbių ir protokolo sergėtojų, dabar nebeturėjo nė minutės ramybės. Neskaitant minios ministrų, dvariškių ir patarėjų, valstybės vadovą kaip savotišką žvejų tralerį nuolat lydėjo jo kilvateryje besimaitinančių paukščių pulkai.

Sutartą valandą Madlena stovėjo ant prieangio laiptų ramiai sunėrusi rankas, aptemptas juodomis pirštinėmis.

Automobilis atvažiavo, minia nuščiavo, prezidentas išlipo, pasisveikino, užkopė laiptais, trumpai apkabino ir palaikė glėbyje Madleną, bet nepratarė nė žodžio – didelis sielvartas nebylus. Paskui elegantišku ir lemties paženklintu mostu prasiskyrė kelią per minią ir nužingsniavo į šarvojimo salę.

Prezidento apsilankymas laidotuvėse buvo ne tik draugystės su mirusiu bankininku paliudijimas, bet ir simbolis. Aplinkybės išties išskirtinės. Su Marseliu Perikūru „užgeso Prancūzijos ekonomikos fakelas“, taip pranešė ir laikraščiai, dar sugebėję išsaugoti gerą vardą. „Jis neišgyveno nė septynerių metų po tragiškos sūnaus Eduardo savižudybės“, – rašė spauda. Bet tai nesvarbu, Marselis Perikūras buvo šalies finansinio gyvenimo centrinė figūra, ir visi neaiškiai jautė, kad jo mirtis reiškia epochos kaitą ir kelia dar didesnę nerimą – trisdešimtųjų metų perspektyvos atrodė veikiau niūrios. Po Didžiojo karo kilusi ekonomikos krizė dar buvo nepasibaigusi. Pridėję ranką prie širdies, Prancūzijos politikai prisiekė, kad nugalėta Vokietija sumokės iki paskutinio sentimo už viską, ką sugriovė, bet to nepatvirtino jokie faktai. Šalis, kuriai buvo pasiūlyta palaukti, kol bus pastatyti nauji namai, sutaisyti keliai, išmokėtos kompensacijos invalidams, pervestos pensijos, sukurtos darbo vietos, trumpai tariant, kol šalis taps tokia, kokia buvo, ir net geresnė, – juk mes laimėjom karą, – šita šalis susitaikė su padėtimi: stebuklas niekada neįvyks, ir Prancūzija turės ieškoti išeities pati.

Marselis Perikūras atstovavo senajai Prancūzijai, kitados tėviškai globojusiai visą šalies ekonomiką. Ir dabar niekas nebūtų

galėjęs pasakyti, ką veža laidoti – svarbų prancūzų bankininką ar jo įkūnytą praėjusią epochą.

Šarvojimo salėje Madlena ilgai žiūrėjo į tėvo veidą. Pastaruosius mėnesius senėjimas buvo tapęs jo pagrindine veikla. „Aš turiu nuolat save prižiūrėti, – sakydavo jis, – bijau pasijusti senas, pradėti užmiršti žodžius, bijau tapti kitiems našta, būti netikėtai užkluptas besikalbantis su savimi, aš šnipinėju save, ir tai atima iš manęs visą laiką, senti labai vargina...“

Spintoje ant pakabo ji rado naujausią kostiumą, išlygintus marškinius, gerai nublizgintus batus. Viskas buvo paruošta.

Mirties išvakarėse ponas Perikūras vakarieniavo su ja ir Poliu – savo vaikaičiu, simpatišku, išblyškusiu, nedrąsiu ir mikčiojančiu septynerių metų berniuku. Bet tą vakarą jis pasielgė kitaip nei įprastai – nepasiteiravo, kaip berniukui sekasi mokslas, nepaklausė, kaip jis praleido dieną, nepasiūlė sulošti šaškėmis. Sėdėjo susimąstęs, beveik užsisvajojęs, ir tai buvo neįprasta; vos prisilietė prie lėkštės, tik nusišypsojo, tarsi norėdamas parodyti, kad aš dar čia. Kadangi vakarienė jam pasirodė per ilga, jis sulankstė servetėlę, pasakė, lipsiu viršun, baikit be manęs, akimirką priglaudė prie krūtinės Polio galvą, ir viskas, palinkėjo saldaus miego. Nors šiaip dažnai skųsdavosi skausmais, prie laiptų nužingsniavo žvaliu žingsniu. Paprastai valgomąjį palikdavo sakydamas: „Elkitės protingai.“ Tą vakarą šiuos žodžius pasakyti pamiršo. Kitą dieną mirė.

Kol į vilos kiemą važiavo katafalkas, traukiamas poros gūnia apklotų arklių, kol ceremonimeistras rinko artimus giminaičius ir žiūrėjo, kad kiekvienas atsistotų toje vietoje, kurioje jam derėjo stovėti pagal protokolą, Madlena ir Respublikos prezidentas stovėjo greta, įsmeigę akis į ažuolo karstą, ant kurio blizgėjo didelis sidabrinis kryžius.

Madleną nupurtė šurpas. Ar teisingai ji pasielgė prieš kelis mėnesius?

Buvo netekėjusi. Tiksliau, išsiskyrusi, bet tais laikais tai buvo tas pats. Po plačiai nuskambėjusio proceso jos buvęs vyras trūnijo kalėjime. Ir tokia vyro neturinčios moters padėtis kėlė susirūpinimą apie ateitį galvojančiam jos tėvui. „Tokiam amžiuje

apie ateitį galvojančios moterys išteka! – kalbėdavo jis. – Daugelio komercinių įmonių indėlius saugantis bankas – ne moterų reikalas.“ Beje, Madlena su juo sutiko, bet su viena sąlyga: sutuoktinis tebūnie, bet jokių būdu ne vyras, man per akis Anri, labai ačiū, vedybos gali būti, tai smulkmena, bet daugiau iš mažes nesitikėkit. Nors dažnai galvodavo atvirksčiai, į savo pirmąją santuoką Madlena buvo sudėjusi nemažai vilčių, tačiau ji tapo katastrofa, tad sutuoktinis dabar būtų pusė bėdos, bet ne daugiau, ji neketino apsikrauti vaikais, jos laimei visiškai pakanka Polio. Ypač nuo praėjusio rudens, kai visi suvokė, kad Marselis Perikūras šiame pasaulyje ilgai neužsibus. Todėl atrodė protiniga imtis priemonių, kol jo vaikaitis, mikčiojantis Polis, stos prie šeimos įmonės vairo. Nors buvo sunku įsivaizduoti, kad tą vairą galėtų perimti mažasis Polis, kuris sunkiai tardavo žodžius, o dažniausiai išvis atsisakydavo kalbėti, per sudėtinga, – tai koks iš jo vadovas...

Ir štai tada pasirodė Giustavas Žuberas, Perikūro banko įgaliotinis – ideali partija Madlenai. Penkiasdešimtmetis, taupus, rimtas, organizuotas, susitvardantis, iš anksto viską apgalvojantis, visi žinojo, kad jis turi vienintelę aistrą automobiliams, apskritai mechanikai (nemėgsta Benua ir dievina Šaravelį*) ir lėktuvams (nekenčia Blerjo, bet gerbia Dora**).

Ponas Perikūras energingai gynė šį sprendimą, Madlena sutiko, bet perspėjo:

– Giustavai, būkim atviri. Jūs vyras, ir aš neprieštarausiu, jeigu jūs... Na, suprantat, ką noriu pasakyti. Bet su sąlyga, kad viskas būtų diskretiškai, aš nenoriu dar kartą tapti pajuokos objektu.

Žuberas lengvai sutiko su šia sąlyga, juoba kad Madlena kalbėjo apie poreikius, kuriuos jis tenkindavo retokai.

Bet štai, praėjus kelioms savaitėms, ji staiga pareiškė tėvui ir Giustavui, kad vestuvių nebus.

Naujiena trenkė kaip perkūnas iš giedro dangaus. Švelniai tariant, ponas Perikūras labai supyko ant dukters, kurios argu-

* XX a. pradžios prancūzų automobilių lenktynininkai.

** Prancūzų aviacijos pionieriai.

mentai buvo visai nelogiški: jai trisdešimt šešeri, Žuberui penkiasdešimt vieni, ir tarsi apie tai ji būtų tik dabar sužinojusi! Gal kaip tik verta tekėti už subrendusio ir blaiviai mąstančio vyro. Bet ne, Madlena negalinti „su tokiomis vedybomis susitaikyti“.

Vadinasi, ne.

Ir ji baigė ginčą.

Anksčiau toks atsakymas pono Perikūro nebūtų patenkinęs, bet jis jau buvo per daug pavargęs. Kurį laiką stengėsi pagrįsti savo nuomonę, perkalbėti ją, paskui pasidavė, ir iš to, kaip sudėjo ginklus, galėjai suprasti, kad jis jau nebe toks, koks buvo anksčiau.

Šiandien sunerimusi Madlena klausė savęs, ar priėmė deramą sprendimą.

Prezidentui išėjus iš šarvojimo koplyčios, lauke šurmulyt nurimo.

Kieme kviestiniai laidotuvių dalyviai ėmė skaičiuoti minutes, jie čia atėjo pasirodyti ir neketino murksoti visą dieną. Tiek jau to, kad sušals, – to išvengti buvo neįmanoma, – bet kaip sugalvoti kokią gudrybę, kad niekas nepastebėtų, jog jie nori kuo greičiau viską baigti? Vis dėlto niekas negelbėjo – nepaisant šiltų drabužių, šalo ausys, rankos ir nosys, laidotuvininkai trepsėjo kojom ir jau ėmė keikti niekaip neišnešamą numirėlį. Visi nekantriai laukė, kad kortežas pagaliau pajudėtų ir būtų galima pamankštinti kojas.

Ir štai pasklido gandas, kad pagaliau bus išnešamas karstas.

Juoda, sidabru siuvinėta kapa vilkintis kunigas išvedė į kiemą violetinėm pavilktinėm ir baltom kamžom pasipuošusius bažnyčios choro vaikus.

Ceremonimeistras paslapčiom žvilgtelėjo į laikrodį, lėtai pakilo laiptais, kad geriau matytų bendrą vaizdą, ir akimirksniu žvilgsniu susirado tuos, kurie po kelių minučių turės vesti laidotuvių kortežą.

Visi buvo savo vietose, išskyrus velionio vaikaitį.

Buvo numatyta, kad mažasis Polis eis priekyje, su savo motina, abu truputį atsiskyre nuo kitų procesijos dalyvių, mat paskui

katafalką žengiantis vaikelis visada džiugina akį. Juoba kad šis vaikas apskritu it mėnulis veideliu ir pamėlusiais paakiais atrodė lyg silpnumo įkūnijimas, o toks vaizdas visada labai jaudina.

Leonsė, Madlenos kompanionė, priėjo prie André Delkūro, Polio namų auklėtojo, kažką karštligiškai rašančio į užrašų knygele, ir paklausė, kur jaunasis mokinys. Tas pažvelgė į ją išizeidęs.

– Bet, Leonse... Juk matot, kad aš užsiėmęs!

Juodu visada vienas kito nekentė. Tarnų varžybos?

– André, – atsakė ji, – aš nė kiek neabejoju, kad jūs kada nors tapsite didžiu žurnalistu, bet kol kas esate tik auklėtojas. Tad eikit ir suraskit Polį.

Įnirtęs André pliaukštelėjo užrašų knygele per šlaunis, sudirgęs įsikišo į kišenę pieštuką ir, atsiprašinėdamas ir priverstinai šypsodamasis, ėmė skintis kelią prie išėjimo.

Madlena palydėjo prezidentą, paskui, jo automobiliui važiuojant per kiemą, minia prasiskyrė, tarsi jame sėdėtų pati mirtis.

Tratant Respublikos gvardiečių būgnams, pagaliau pasirodė Marselio Perikūro karstas. Durys plačiai atsidarė.

Nesant dėdės Šarlio, kurio buvo neįmanoma niekur rasti, Madlena, prilaikoma Giustavo Žubero, nulipo laiptais paskui tėvo kūną. Leonsė žvilgsniu paieškojo mažojo Polio šalia motinos, bet jo ten nebuvo. Grįžęs André bejėgiškai skėstelėjo rankomis.

Centrinės aukštosios inžinerijos mokyklos atstovai išnešė karstą ir pastatė ant katafalko. Taip pat sudėjo vainikus ir gėles. Į priekį žengė tvarkos prižiūrėtojas su pagalvėle, ant kurios gulėjo Garbės legiono didvyrio kryžius.

Kiemo viduryje, oficialių asmenų minioje, kilo sumaištis. Ji keistai praretėjo ir beveik išsisklaidė.

Į karstą ir katafalką jau beveik niekas nekreipė dėmesio.

Visų žvilgsniai nukrypo į pastato fasadą. Staiga pasigirdo prislopintas riksmas.

Madlena taip pat pakėlė akis ir išsižiojo: trečiame aukšte, plačiai išskėtęs rankas, ant palangės stovėjo mažasis septynmetis Polio. Veidu į prarają.

Jis vilkėjo juodu iškilmių kostiumėliu, buvo be kaklaraiščio, plačiai atlapotais baltais marškiniais.

Visi žiūrėjo į viršų, tarsi dalyvautų aerostato paleidimo ceremonijoje.

Polis truputį sulenkė kelius.

Niekam nespėjus šūktelėti nei pribėgti artyn, jis paleido lan- go sąvaras ir, lydimas Madlenos riksmo, puolė žemyn.

Krisdamas vaiko kūnas vartaliojosi į visas puses tarsi pašau- tas paukštis. Greito ir netvarkingo kritimo pabaigoje jis tėškėsi į juodą baldakimą ir akimirką dingo.

Pasigirdo palengvėjimo atodūsis, bet įtempta drobė vėl me- tė jį aukštyn ir jis vėl pasirodė it koks velniūkštis iš dėžutės. Visi pamatė, kaip jis pakilo į orą, paskui praplėšė baldakimo užuolai- dą ir nukrito ant savo senelio karsto.

Staiga nuščiuvusiame kieme kiaušo trinktelėjimas į ažuolinį karstą visiems sukėlė šoką.

Visi suakmenėjo, laikas sustojo.

Kai žmonės pripuolė prie Polio, jis gulėjo aukštiekninkas.

Iš ausų jam sruvo kraujas.

2

Ceremonimeistras buvo užkluptas iš netyčių. O juk apie laidotuves išmanė viską, buvo palaidojęs nesuskaičiuojamą daugybę akademikų, keturis užsienio diplomatus, tris dar te-beeinančius pareigas ar išėjusius į atsargą prezidentus. Garsėjo šaltakraujiškumu, puikiai išmanė savo darbą, bet šitas mažylis, kuris ką tik iš trečio aukšto tėškėsi ant savo senelio karsto, nepriklausė jokiai kategorijai. Ką daryti? Ceremonimeistras atrodė sutrikęs: klaidžiojantis žvilgsnis, bejėgiškai nuleistos rankos. Reikia pripažinti, buvo visiškai išmuštas iš vėžių. Beje, po kelių savaitių jis mirė, pakartodamas Vatelio* likimą, tiktai per laidotuvių ceremoniją.

Pirmas prie vaiko puolė profesorius Furnjė.

Jis užlipo ant katafalko, šiurkščiai nušlavė ant grindinio vaikus ir, stengdamasis nejudinti, greitai apžiūrėjo vaiką.

Profesorius Furnjė pasielgė deramai, nes atsitokėjusi minia jau ėmė reaguoti ir kėlė velnišką triukšmą. Tie šventišškai apsi-
renę žmonės virto iš smalsumo nenustygstančių žioplių minia,

* François Vatel (1631–1671) – prancūzų metrdotelis, tarnavęs Nicolas Fouquet, vėliau princui Condé, žinomas dėl to, kad nusižudė Liudvikui XIV organizuotoje šventėje, išsigandęs, kad į princo stalą bus ne laiku patiekta šviežia žuvis.

stebinčia nelaimingą atsitikimą; iš visų pusių girdėjosi „Och!“ ir „Ak“, „Ar matėte?“, „Kaip, negali būti, jis Perikūro sūnus? Juk jo sūnus žuvo prie Verderno!“ „Ne tas, kitas, mažylis!“ „Kaip, iššoko pro langą? Paslydo? Manau, buvo išstumtas! O vis dėlto! Taip, žiūrėkit, langas tebėra atdaras. Ak, tiesa, čia kažkokia velniava, elkis padoriau, Mišeli!“ Kiekvienas persakė, ką matė kiti to paties įvykio liudininkai. Įsikibusi į medinį katafalko šoną nagais tarsė liūtė, Madlena raudėjo kaip išprotėjusi. Leonsė, taip pat apsipylusi ašaromis, bandė ją sulaukyti už pečių. Niekas negalėjo suprasti, kaip vaikas taip paprastai iškrito pro trečio aukšto langą, argi taip gali būti, bet užteko pažvelgti į netvarkingai išmėtytus vainikus, kad, nepaisant minios, išvystum ant medinio karsto gulintį Polio kūnelį, prie kurio palinkęs daktaras Furnjė stengėsi užčiuopti pulsą ir išgirsti alsavimą. Daktaras atsitiesė, visas išsitepęs krauju, juo buvo aptaškytas smokingas ir marškininių krūtinė, bet jis, nežiūrėdamas į nieką, paėmė vaiką glėbin ir atsistojo. Kažkokiam laimingam fotografui pavyko padaryti visą pasaulį apkeliavusią nuotrauką: stovėdamas ant katafalko šalia Marselio Perikūro karsto, profesorius Furnjė laiko ant rankų vaiką, kuriam iš ausų sunkiasi kraujas.

Kažkas padėjo jam nulipti.

Minia prasiskyrė.

Prispaudęs mažąjį Polį prie krūtinės, jis pasileido tiesiai per eiles, lydėdamas panikos apimtos Madlenos.

Ten, kur jie ėjo, minios komentarai liaudavosi, ir toji pagarbi tylą atrodė niuresnė už laidotuves.

Iš pono de Floranžo buvo laikinai pasiskolintas automobilis „Sizaire-Berwick“; stovėdama prie durelių, jo žmona laužė rankas, išsigandusi, kad ant sėdynių liks niekada nenuplaunamo kraujo.

Furnjė ir Madlena atsisėdo gale, suglebusį it maišas vaiko kūną pasiguldė ant kelių. Madlena metė maldaujantį žvilgsnį į Leonsę ir Andrė. Leonsė nedvejojo nė akimirkos, o štai Andrė pastovėjo neapsispręsdamas. Jis atsigręžė į kiemą ir greitai apmetė akimis katafalką, vainikus, karstą, arklius, uniformas

ir kostiumus... Paskui nuleido galvą ir įsėdo į automobilį. Du-relės užsidarė.

Automobilis nurūko į Gailestingumo ligoninę.

Visi buvo apstulbę. Choro berniukai stovėjo pamiršti, kunigas akivaizdžiai negalėjo patikėti savo akimis, o respublikos gvardija nesiryžo pradėti groti programoje numatytos gedulin-gos muzikos.

Iškilo kraujo problema.

Laidotuvės – labai gražus reginys, bet karstą beveik visada matai užvožtą, o štai kraujas – kažkas organiška, jis baugina, primena skausmą, kuris blogiau už mirtį. Polio kraujo buvo ant grindinio ir ant šaligatvio, lašų pėdsakas driekėsi kaip kokiamie feramos kieme. Vien pažiūrėjęs į jį, vėl išvysdavai žmogutį taba-luojančiom rankom, nuo tokio vaizdo nukrėsdavo šiurpas, o kaip tada gali ramiai dalyvauti laidotuvėse, jeigu jos ne tavo...

Namų tarnai, manydami, kad elgiasi deramai, saujom barstė pjuvenas ir, žinoma, visi ėmė kosėti ir žvalgytis į šalis.

Paskui susivokta, kad būtų nepadoru vežti į kapines žmo-gaus karstą, aptaškytą mažo vaiko krauju. Kažkas puolė ieškoti juodo audeklo, bet nerado. Vienas iš tarnų užlipo ant katafalko su kibiru karšto garuojančio vandens ir bandė kempine nuvalyti paausnotą kryžių.

Giustavas Žuberas, ryžtingas žmogus, liepė nukabinti didelę mėlyną užuolaidą iš pono Perikūro bibliotekos. Audinys buvo tankus ir sunkus, slopinantis šviesą, Madlena buvo jį pakabi-nusi, kad tėvas galėtų ilsėtis dieną, kai saulė nušviesdavo vilos fasadą.

Stovintieji apačioje žmonės pamatė, kaip prie lango, pro kurį prieš kelias minutes išsoko vaikas, buvo pastatytos kilno-jamosios kopėčios ir jomis, iškėlę rankas į lubas, užlipo kažko-kie vyrai.

Paskubom suvyniota užuolaida pagaliau buvo nuleista žė-myn ir karstas pagarbiai uždengtas, bet vis dėlto tai buvo tik didžiulė užuolaida ir atrodė, kad žmogus laidojamas aprengtas

chalatu. Juolab kad nuo užuolaidos vyrai neįstengė nuimti trijų varinių žiedų ir jie, papūtus vėjeliui, įkyriai dzingsėjo trankydamiesi į karsto šoną.

Visi nekantravo, kad viskas vėl greičiau grįžtų į vėžes ir oficialios laidotuvės vyktų taip, kaip buvo numatyta.

Polis, gulintis ant kūkčiojančios motinos kelių, per visą keليونę nė nekrustelėjo. Jo pulsas buvo labai lėtas. Vairuotojas be perstojo signalizavo ir keleivius kratė kaip gyvulių furgone. Leonsė laikė prispaudusi prie savęs Madlenos ranką. Profesorius Furnjė apvyniojo vaiko galvą savo baltu šaliku, kad sulaukėtų kraujavimą, bet kraujas tebesruvo ir ėmė lašėti ant grindų.

Andrė Delkūras, nelaimėi, atsisėdęs priešais Madleną, kai tik galėdavo, nusukdavo akis. Jis jautėsi nesmagiai.

Madlena susipažino su juo religinėje mokymo įstaigoje, į kurią ketino leisti Polį, kai tik šis paaugsiąs. Delkūras buvo aukštas liesas jaunuolis garbanotais plaukais pagal to meto madą, ganėtinai liūdnu rudų akių žvilgsniu, bet putliomis ir išraiškingomis lūpomis. Jis dirbo prancūzų kalbos repetitoriumi, žmonės šnekėjo, kad dieviškai kalba lotyniškai ir, jei reikia, iš bėdos gali pamokyti piešti. Apie Italijos Renesansą jis gebėdavo kalbėti nesustodamas, nes tai buvo jo didžioji aistra. Įsivaizduodamas esąs poetas, savo žvilgsniui suteikdavo blizgesio, nutaisydavo įkvėpimo nušviestą veidą, paskui staiga nususukdavo – jo nuomone, tai buvo ženklas, kad jam ką tik dingtelėjo puiki mintis. Jis niekada nesiskirdavo su užrašų knygele, nususukęs kažką užsirašydavo ir sugrįždavo į pokalbį kaip žmogus, ką tik įveikęs skausmingą ligą.

Madlenai iš karto patiko jo įkritę skruostai, ilgi pirštai ir kažkokia nuo jo sklindanti ugnis, pranašaujanti karštus aistros proveržius. Ją, daugiau nebetrokščiančią vyro, šis jaunuolis netikėtai sužavėjo. Ji pabandė, ir Andrė jos nenuvylė.

Ir dar kaip nenuvylė.

Jo glėbyje Madlena atgaivino toli gražu ne blogiausių prisiminimus. Pasijuto geidžiama, jis buvo labai švelnus, net

jeigu ilgai užtrukdavo, kol priedavo prie veiksmų, nes visada stengdavosi pasidalinti išpūdžiais, paaiškinti savo vizijas, pakomentuoti savo mintis. Buvo plepys, mėgdavo deklamuoti eiles būdamas su apatinėmis kelnėmis, bet kai nutildavo, lovoje elgdavosi gerai. Madleną pažįstantys skaitytojai prisimena, kad ji niekada nebuvo ypatinga gražuolė. Ne bjauri, veikiau paprasta, tokių niekas nepastebi. Ištekėjo už labai gražaus vyro, kuris niekada jos nemylėjo, todėl su André ji patyrė laimę būti geidžiama. Ir tokių seksualumo gelmių, kokių niekada neįsivaizdavo: būdama vyresnė, manė privalanti žengti pirmuosius žingsnius, parodyti praktiškai, paaiškinti, trumpai tariant, supažindinti. Žinoma, pasirodė, jog tai beprasmiška – nors André laikė save „prakeiktuoją poetu“*, buvo aplankęs nemažai viešnamių, dalyvavęs keliose orgijose, kuriose įrodė savo požiūrio visapusiškumą ir besąlygišką gebėjimą prisitaikyti. Bet sykiu buvo ir praktiškas vaikinys. Supratęs, kad Madlena mėgaujasi iniciatorės vaidmeniu, nors šioje srityje jai trūksta kompetencijos, jis mielai pasinaudojo tokia padėtimi, nes buvo linkęs į pasyvumą.

Jų santykius ypač sunkino tai, kad André gyveno įstaigoje, kurioje buvo draudžiama lankytis pašaliniams. Iš pradžių jie naudojosi viešbučio kambariu, į kurį Madlena ateidavo tykindama palei sienas lyg kokia grobišė iš vodevilio. Ji duodavo André pinigų, kad jis susimokėtų viešbučio savininkui, griebdavosi įvairių gudrybių, kad jis nesusidarytų išpūdžio, jog ji perka jį, dovanoja sau vyrą. Ji palikdavo banknotus ant židinio, bet taip elgiamasi tik viešnamyje. Įkišdavo pinigų į jo švarko kišenę, bet jis surasdavo juos tik registratūroje, išnaršęs visas kišenes. Ačiū už tokį diskretiškumą. Žodžiu, reikėjo rasti kitą sprendimą, ir kuo greičiau, nes Madlena ne tik įsitaisė meilužį, bet ir įsimylėjo. André buvo beveik visiška buvusio vyro priešingybė: išsilavinęs, atidus, pasyvus, bet stiprus, laisvas, ne vulgarus ir turėjo tik

* Tai poetai, nenorintys gyventi tvarkingame buržuazijos pasaulyje. Tokį jų apibūdinimą viename iš straipsnių pateikė Paulis Verlaine'as.

vieną trūkumą – buvo neturtingas. Ne, Madlenai tai neturėjo reikšmės, jos turtų užteko visiems, bet jai reikėjo išsaugoti savo padėtį visuomenėje, ji turėjo tėvą, kuris nepritariamai žiūrėtų į tokį žentą, dešimčia metų jaunesnį už jo dukterį ir nieko netuokiantį apie verslo pasaulį. Ištekėti už André buvo neįmanoma, tad ji rado tinkamą sprendimą – įdarbinti André Polio namų mokytoju. Tada vaikas galėtų mokytis privačiai, užmegztų privilegijuotus santykius su savo mokytoju, jam nereikėtų lankyti privačios mokyklos, nes ją baisiai baugino gandai apie tai, kas ten dedasi, net geriausiose įstaigose, – šioje srityje dvasininkija jau buvo įgijusi tvirtą reputaciją.

Trumpai tariant, Madlena sugalvodavo vis naujų argumentų savo strategijai pateisinti.

Taip André apsigyveno Perikūrų šeimos vilos viršutiniame aukšte.

Mažasis Polis šią mintį sutiko labai džiaugsmingai, mat įsivaizdavo turėsiąs žaidimų draugą. Bet teko nusivilti. Nors kelias savaites viskas atrodė gerai, Polio entuziazmas pamažu ėmė blėsti. Madlena sau sakydavo, kad lotynų ir prancūzų kalbų, istorijos ir geografijos niekas nemėgsta, – visi vaikai panašūs, – juoba kad savo darbo André ėmėsi labai rimtai. Pamažu augantis Polio pasipriešinimas privačioms pamokoms neatvėsino Madlenos entuziazmo, nes šis sumanymas teikė ganėtinai daug privalumų – jai reikėdavo tik slapčia palypėti per du aukštus, arba André kartais nulipti žemyn. Todėl greitai šis ryšys Perikūrų namuose tapo vieša paslaptimi. Tarnai linksminosi, taisydami grimasas, mėgdžiodami tarnybiniais laiptais patyliukais tykinančios šeiminkės žingsnius. O kai mėgdžiodavo laiptais žemyn lipantį André, vaizduodavo jį svirduliuojantį iš nuovargio, ir virtuvėje dažnai skambėdavo juokas.

André, kuris svajojo apie literato karjerą, įsivaizdavo, kaip taps žurnalistu, išleis pirmą knygą, paskui antrą, gaus didžiąją literatūros premiją, kodėl gi ne, juk Madlenos meilužio padėtis – neginčijamas koziris, bet šis būstas trečiame aukšte, tiesiai po tarnų kambariais, – nepakeliamas pažeminimas. Jis girdėdavo, kaip prunkščia kambarinės, globėjiškai šypsosi vairuotojas.

Tam tikra prasme jis vienas iš tų. Teikia sekso paslaugas, bet vis dėlto tai daro iš pareigos. Kas aukštuomenės šokėjui būtų prestižas, tas poetui – žeminamas dalykas.

Iš tokios gėdingos padėties jis privalo kuo greičiau išsivaduoti.

Štai kodėl tą dieną jis buvo toks nelaimingas. Pono Perikūro laidotuvės jam galėjo tapti reikšminga proga, nes Madlena pakvietė į jas Žiulį Gijoto, vyriausiąjį laikraščio „Soir de Paris“ redaktorių, norėdama paprašyti, kad jis užsakytų André straipsnį apie tėvo laidotuves.

Tik įsivaizduokit – didelis straipsnis pirmame puslapyje! Perkamiausiam Paryžiaus laikraštyje!

André jau trys dienos gyveno šiomis laidotuvėmis ir kelis sykius pėstute įveikė katafalko kelią. Net buvo iš anksto parašęs ištisus fragmentus: „Dėl gausybės vainikų katafalkas atrodo nepaprastai didingas ir primena lėtą ir majestotišką šio visų pripažinto prancūzų ekonomikos milžino povyžą. Vienuoliktą valanda. Laidotuvių procesija greitai pajudės. Pirmoje mašinoje, linguojančioje nuo daugybės pagarbos ženklų svorio, galima aiškiai įžiūrėti...“

Kokia netikėta sėkmė! Jei straipsnis pavyktų, gal jį priimtų į laikraštį... Ak, padoriai užsidirbti pragyvenimui, išsivaduoti nuo žeidžiančių įsipareigojimų, kuriais jis susaistytas... Negana to, sulaukti sėkmės, praturtėti ir išgarsėti.

Ir štai šitas nelaimingas atsitikimas viską sugriovė ir vėl jį nubloškė į pradžių.

André atkakliai žiūrėjo pro langą, kad nematytų užmerktų Polio akių, apsiašarojusios Madlenos ir įtempto Leonsės veido. Ir šito besiplečiančio klando ant grindų. Jam širdis plyšo nuo gailėsio mirusiam (ar beveik mirusiam vaikui, nes jo kūnas atrodė be gyvybės ženklų, o po kraujo prisigėrusiu šaliku nebesigirdėjo alsavimo), bet taip pat galvojo ir apie save, apie tai, kad viskas staiga dinga, apie savo viltis, lūkesčius, prarastą galimybę... Ir André pravirko.

Galiausiai brolio laidotuvėse liko tik paskutinis šeimos narys – Šarlis Perikūras. Pagaliau jį surado šalia durų apsuptą „haremą“ – taip jis vadino savo žmoną ir dvi dukteris. Subtilumo jam tikrai trūko. Jis manė, jog žmona Ortansa nepakankamai myli vyrus, kad galėtų gimdyti berniukus. Namuose jis turėjo dvi sparčiai bręstančias dukteris – iščiusias, plonom šleivom kojom ir spuoguotais veidais. Jos visą laiką kikenė, todėl turėdavo delnais prisidengti siaubingus dantis, varančius į nevilgti tėvus. Tarsi joms gimus baisiai nusiminęs Dievas būtų po sauja dantų kaip papuola sumėtęs kiekvienai į burną. Gydytojai buvo priblokšti – reikėjo arba išrauti visus dantis ir sudėti protezus, arba pasmerkti jas gyventi visą gyvenimą prisidengus vėduoklėmis. Reikėtų sukišti nemažai pinigų dantų klinikai arba vietoj grožio aprūpinti jas kraičiu. Šis klausimas persekiojo Šarlį kaip prakeiksmas.

Didelis pilvas, nes pusę laiko praleisdavo prie stalo, atgal sušukuoti labai seniai pražilę plaukai, šiurkštūs veido bruožai, didelė nosis – ryžtingų vyrų požymis, pabrėždavo jis, – ir vešlūs ūsai. Štai toks Šarlio portretas. Dar pridurkime, kad jis jau dvi dienas aprauda vyresniojo brolio mirtį, todėl jo veidas raudonas, o paakiai pabrinkę.

Pamačiusios išeinantį iš tualetu, žmona ir dukros puolė prie jo, bet buvo sutrikusios, todėl neįstengė aiškiai apibūdinti situacijos.

– Kaip? Ką? – paklausė jis sukiodamasis į visas puses. – Kaip išsoko? Kas išsoko?

Giustavas Žuberas ramiai ir ryžtingai praskyrė žmones, – eime, Šarli, – paėmė už parankės ir, žingsniuodamas kiemo link, leido suprasti, kad dabar jis atstovauja šeimai užsikraudamas ant pečių tam tikrą atsakomybę.

Visai pametęs galvą Šarlis žvalgėsi aplink, bergždžiai mėginamas suvokti staiga visiškai pasikeitusią padėtį. Minios susijaudinimas neatitiko laidotuvių nuotaikos, jo dukros, prisidengusios burnas vėduoklėmis, spygavo, o žmona pasikūkčiodama žagsėjo. Žuberas laikė jį už rankos kalbėdamas: klausykit, Šarli, Madlenos nėra. Todėl procesijai turėsite vadovauti jūs...